

Kutatási összefoglaló

A sajátos nevelési igényű fiatalok pályorientációs szolgáltatásainak hatásvizsgálata

Török Réka, PhD

A hatásvizsgálat bemutatása és célkitűzése

A hatásvizsgálat során azt vizsgáltuk, hogy a kutatásba bevont sajátos nevelési igényű (SNI-s) fiatalok milyen egyéni fejlődést mutatnak az intervencióknak a hatására a vizsgált területeken (jó alkalmazkodás a változáshoz, alkalmazkodás nehézsége, kitartás, általános támogatottság, család támogatása, barátok támogatása, pályadöntési énhatékonyság és pályaelköteleződés).

A beavatkozások az oktatási intézményekben, illetve egy munkahelyen zajlottak le.

Az egyéni és csoportos tanácsadás célja az volt, hogy az adott korosztályra és akadályozottsági típusra szabott információnyújtás, pozitív hozzáállás növelés és énhatékonyság növelés történjen.

Az egyéni és csoportos tanácsadások 90 perces időtartamban zajlottak, a munkapróba egy napos volt. A résztvevők a szolgáltatásokat megelőzően és azt követően is kitöltötték a hatásvizsgálatra vonatkozó skálákat.

A hatásvizsgálatban résztvevő fiatalok bemutatása

A hatásvizsgálatban 41 fő (20 nő) sajátos nevelési igényű fiatal vett részt. A résztvevők életkora 13-26 év között terjedt, átlag életkoruk 17,20 év volt (SD = 3,10). A résztvevők 43,9%-a (18 fő) általános iskolába járt, 51,2%-a (21 fő) középiskolába járt, és 4,9%-a (2 fő) nem tanuló, nem dolgozó fiatal volt.

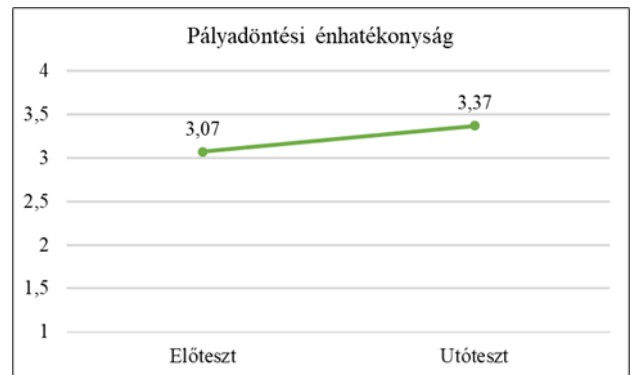
A résztvevők 53,7%-a (22 fő) vett már részt korábban pályaválasztással kapcsolatos foglalkozáson. Egyéni tanácsadásban 3 fő, csoportos foglalkozáson 37 fő, 1 fő pedig munkapróbán vett részt. A sérüléstípust tekintve látássérült, mozgássérült, beszéd-sérült, hallássérült, diszgráfias, diszkalkuliás, diszlexiás, magatartászavaros, figyelemzavaros, autista és értelmi sérült fiatalok is részt vettek az intervencióban.

A hatásvizsgálat eredményei és ezek magyarázatai

A hatásvizsgálat során a fentebb említett tényezők mentén hasonlítottuk össze a beavatkozásban résztvevő fiatalok eredményeit. A pályadöntési énhatékonyság mértékében szignifikáns növekedés mutatható ki az elő- és utóteszt eredményei között ($t(39) = -2,67$, $p = 0,011$), míg a többi vizsgált tényezőnél nem következett be statisztikailag jelentős változás (lásd 1. ábra).

A pályadöntési énhatékonysággal kapcsolatos eredmények összhangban állnak a pályatanácsadásokon való foglalkozások tartalmával, mivel ez a témakör kiemelt hangsúlyt kapott a foglalkozások során. Az életpálya-menedzsment dimenziók rendszerében központi helyet foglalnak el a személyes énhatékonyság területei, közöttük a pályadöntési énhatékonyság is. A pályadöntési énhatékonyság kulcsszerepet tölt be az életpálya-építéssel összefüggő viselkedésben, és már rövid tréningek során is fejleszthető olyan intervenciók keretében, amelyek használják a különböző énhatékonyság-információk erejét (pl. a saját sikerélményekből vagy mások eredményeiből való tanulást).

A KILÁTÓ Központ csoportos foglalkozásai ezeket a módszereket használták fel. Ezen kívül, a fiatalok pályadöntési énhatékonysága függ attól, hogy tapasztalatot szereznek-e a pályafejlődéssel kapcsolatos tevékenységekről, részt vesznek-e tanórán kívül szervezett tevékenységekben, amelyek nem feltétlenül a tantárgyi készségek fejlesztéséhez kötődnek. A KILÁTÓ Központ szolgáltatásai megteremtik ezeket a lehetőségeket a fogynékos fiatalok számára.

1. ábra. Az intervenció hatására bekövetkező változás a pályadöntési énhatékonyságban

Felhasznált irodalom

Oettingen, G. & Gollwitzer, P. (2010) Strategies of setting and implementing goals: Mental contrasting and implementation intentions. In J. E. Maddux (Ed.), *Social psychological foundations of clinical psychology* (pp. 114-135). New York: Guilford.

Török R. (2017) Különleges életpályák. In *A pályadöntések mesterei* (pp. 104-135). Paks, Hungary: Print & Pixel House Kiadó.

A részletes kutatási tanulmányokat Dr. Török Réka, Dr. Orosz Gábor, Drs. Bóthe Beáta és Drs. Tóth-Király István készítette 2018-ban.